

РУСКИ НОВИНИ

ЗА РУСИНОХ У КРАЉОВИНИ СХС

Виходила раз у три тижње.
Цена на пали рок 100 динари.
На 1/2 рока 50 динари.
За Америку 4 долара на рок.
Руски и други писма треба
посылати на адресу:
РУСКИ НОВИНИ, НОВИ САД
Божовићева улица број 2.
Претплату на РУСКЕ - НАРОДНЕ
ПРОСВИТНЕ ДРУЖСТВО, РУСКИ
КРСТУР (Бачка).

Рок V.

Нови Сад, петок 19. Октобра 1928.

Ч. 40 (198)

Модерни влади.

II.

У модерней држави, у којој либерални влади поставили себе на највише место, на престолу место Бога, живе Црква, католици зос свешћеницима и епископима. Јако становници муша вони завладе су таким владом? Кад би такви влади били деспотични, не могли би инако јак податнуц не до својих домох лебо до дајких катакомбах и там жнц јак знају по словох евангелиј: Недай, же би це зло навладало, ас ти наделади зло у добрим.

Але либерализм, келџо год зробел недоброг захабел гражданом едно право. Кажди даскелџо раз у живоце аладар за еден дењ: на виберанкох до парламента. Того дня вон виберати, котри келџо тельо буду поштовац його, шлебоду, лебо ю ише баржей уничижити. Ас вон сам преслаби, же би вибрал себе приятеля лебо неприятеля. Треба гледац союзникох, основац партију, бо потребно вецей тисячи гласох, же би вишол еден посланик, а вельо посланикох, же би их глас предзел дацо.

Кад спидомни католици у еднеј држави у векшнни, вони виберу посланикох до

свој партиј, котра доста не владу до свој рукох, и котра муши уништиц шнцки недобри последици либерализму и повратиц назад права поединому гражданину, фамилији, удруженту, општеству. Так то у Австрији, Чешкеј, Белгији, Немцкеј.

Кад свидомни католици у меншини, вони инак јешму напуниц борбу проция либерализму на политическим полю. Длужни вони гласац за особи, котри любягу общому добру удружена зос практичну любовицу за виру (Леон XIII). Другими словами длужни католици, же би по свој силех посилали до парламенту людех, котри ше буду трудяц о тим, да ше боря голем о даскеліх захтевох политическеј науки. Же би христ. католи. наука була припозната и загарантована шлебоду розвиваня и дійствованя католическеј Церкви, муши меншина ступиц до союзу зос моднейшими партијама, бо у опозицији человек не може прийсц до свој правох. Таки союз, кел принесе добри плоди за виру и парод муши кажди одобриц и похваліц. Така на приклад полит. комбинация тераз у нашеј држави.

У нашим отечеству

Полит. положеніе. Парламент започал својо засидання. Опозиция посце и далей участвовац. Пашичевци, котри су при главним радикам. Одбору несту тиж приходяц до парламенту. Медзитим с того себе нікто ніч не роби, бо нешкайна влада ма векшину и може робиц. Медзи оппозицију ше обачуе, же приходяц до прешледеня да прмені способ водзеня сво-

ей политики, бо вона не провадзя ні до чого. Гледа ше лем як би ше приближиц едни су другим. На конци инак оппозиция мушиц будзе прийсц до парламенту.

Ламачка того року бара слаба. У Сриме на приклад достало ше на кутру по 8 м. У Бачкеј кус вецей, але у других крайох ише менши.

Згорела фабрика штофов у Земуну. Понеже

ше владела најперше жена, којей було дас 5 вагона, оген ше фришко созширел. Чкода ше рахуе на 8 милиони дина.

Шмерц дзеца. У калале Церовляни бавел ше земледілец Илия Ронич зос своім дзецком на тот способ, же го руцал до горе а пец дочековац на рукох. Дзеcko ише пимеяло, ас нараз на рукох оца умарло. Докторе визвели, же дзецку пукла жила до шмерца. Тот случай најбудзе наука шнцким родителюм, да ше не бавя на тот способ а дзецки.

Перши шнц почал напад на недзелю по поладню поминани зос диждюм. На горох у Босни, Словенији и Сербни западал и на 10 см. високо.

Одсудзени судия. Новосадски суд одсудзел на пец днй арешту судию у Кули Дюру Пилича пре клевету апелационного суда и судия Павловича зос Сомбору. Судия Пилич сцел ше прето отрозиц, але го вивратовали у прави час и одвели до шпиталию.

Нове посланио о християнским Востоку.

Недавно вишла прекрасна пайманица енциклика (посланио) св. Оца „Regum orientium studiis“, у којорей св. Отец гутори о важности преучованя християнског востока, (т. е. одзелених Царихох на востоку). — Як знаме терайши св. Отец вельку бригу водзи о церковним соединеню, а при тим особено о отдрелених восточних Церквах. Того його настояне е сигурно плод св. Духа. — хтори, як знаме, сам управля зос св. Церкву Христову.

Св. Отец најперше гутори у своім посланию о тим,

Нешесце на железниці. Тих днџох збили ше при штацији Лайковац два гайзбани терховни и особи. При тим рането чежко 6 особи, легчейше 7 путникох. На месце остал мертва еден кондуктор.

Невинновати одсудзени. Пред двома роками одсудзени Милорад Пешич зос валалу Мионице на 20 роки цемници, же забил својого суседа. Векши суд пушцел го на шлебоду як невинноватого.

Прегризол ланц. У Београду указовал свою моц млади шлесер Драгољуб Алексич. Вон прегризол уж даскелџораз на палец груби ланц. Крем того зубами давил терху од 300 килогр. На себе може витримат 1200 клгр. Руками своіма затримал два аутомобили, кел бжкали у највишней сили. Железна палица скруци ше на його глави, кел го вдери. У борби навладал штирох паймонейних хилох. Найновше му тераз, же прегриже и ланц. Алексич ладво навершел 20 роки.

* Тот збор основана Иван Венелин XV, за преучованя восточней Церкви и богословия, да тим по усогласено дойде до скорей и по легчайше до соединеня восточних и западных.

наване особено у работи за зєднєнє Восточней и Западней Церкви є барз нужне, дзе тельо предразуи з обидвох странах постои. Крем того поволує св. Отец и шицких своїх вирикох, же бы му кажди по возможности у тей чешкей роботѣ помагал з молитвами.

Зос тей любови и бриги св. Отца за християньски Восток можу шицки Восточни Християне спознац, як католическа Церква ценї, почитує и бранї праве „Православїє“! Кед видзиме тоту вельку и красну роботу за Христ. Восток, мушнєме ше

у шерцу радуєм, бо знаме, же мили наш Спаситель тоту красну роботу сигурно не охаби през благослову! Пакошту св. Отец, як тот богач у св. Евангелї поволує тиж Восточних Християнох на брак у любви и єдностї, а цалу тоту ствар ставля под Покров Пресв. Дїви Марїї Пренепорочно зачатой.

Нашо панотцове пречитаю тото посланїє св. Отца з казательницї шицким вириком, да шицки чую и видза кельо ше стара Вселєньски Архїєрей за зєднєнє шицких у єднєй вири.

Широм швета

Драгоценни ризи. Папа приял до авїанейїх путнїкох зос французскей, котри му даровали на памятку 400 юбилею основаня Капуцинского Чина, прекарски ризи, на котрих робели 30 сестри клариси за два рокы. На тих ризох вишито образи 500 святих и 2030 отличних особох, котри жили у тим Чину. —

Св. Отец приял тот краснє царунок з вельку радєстю, бо видзел у нїм живу виру и любов гу Церкви.

Засїданє Союза Народох заклучене того року зос Св. Службу Богу, котру одслужел владика Бессон, а при котрей прибизали шицки заступнїки народох, котри удружєни у Союзу.

То ше стало першїм раз, од кеди постої Союз Народох.

Видза мудри людзе, же им шицки их советованя барз мало поможу, кед Господь Бог не удеєлї своєй благослов. Вше остава правда: „Без Бога ані до порога“.

Мудри закон ше готую виїца у Англїї по котрим ше найштрейше забранює гуториц пред дзєцми до 16. року проти Богу або проти вири, як и зикладац даяки револуцїонарни науки.

Мудри Англичан добре видза, цо народу чкодзи, а цо му хаснує.

Не чкодзело би и у нас виїца такї мудри закон.

Нови жєньски чин. У Голандїї заложєни нови жєньски чин, котрого ше члєни беру до такєй роботи, да предобню за виру новодобних поганох, главнє по вельких вароших. Часто слухамє, же а Евро-

пїй нду мисїонарє до поганьских крайох, да привоїдза на християнство дзєвїх поганох. Але и у Европї уж єст такї край, дзе людзе християне не кресца своєю дзєцї, дзе их без вири виховую; а и вони сами жию през вири. Прето вшыка потреби такї чин шєстрох и за поганох у Европї.

Члєни того нового чину обрацєли до тєраз 185 интелїгентних нововїкных поганох.

Св. Отец, Пїй XI., радєстю потвєрдзел тот новї чин Шєстрох. Менє того чина „Згромадєнє Шєстрох з Витавї“. Члєни жию водно по домох и там окончую найштрейше спойо правила, але кед виходза вонка, тєди по за рєком не нєма охремїшнї шматї.

У Кливланду (Америка) як читатєлє добре знаю, єст вєдєй наших парохїйох. Єст там и вєдєй читатєлєох Руских Новїнох. Велькє то барз мєсто.

У там вельким мєсту отримовали того року своєю 46. рочнє собрание „Колумбово вїтєзовї“. То найвєкша организация хлопох, яка постої у Америкї. На тим собранию було прєглашено, же у самїм остатнїм року число ше члєнох повєкшало за 51. 611. нових члєнох. Иминєс того дружєтва повєкшало ше у єднїм року за 2 и пол мїлионї долари, а цалє испїлка вїночки 27.976.721 долар.

Члєни того дружєтва можу буц лєм хлопи, котри рєвно и през страху пред цалїм шветом исповїдую виру католицку.

Пощєнна младеж. Того року на школски ваканцїї отримовали католицки учєнїки своєй собрание. Звиїло их ше коло 100.000. у мєсту Антверпену вєдно зос своїма владиками и священїками и там ше радєли о шицких своїх роботах, якї их чєкаю у слїдуюцїм року, да цо вєдєй можу зробити за чєст и славу Христа Царя и за своєй народ.

Щєвїбїви такї народ, котри ма таку младеж!

Наслїдуємє добри приклад!

Др. Алберт славнї лікар (доктор) и профєсор на университету у Бєту, збудовал у своєм роднїм мєсту „Ламберку“ краснї дом и наоколо дому дал наїрєвнє красну заграду. У тей жєлєнєй заградї анал вон сїрогороданц своєй лєтнїм одпочивок, а жєдал да там дочєка и своєй шмерц. Уштрєд заградї дал положити високї дрезєни криж. Пред тим крижом тот вєлькї и учєни чловєк вєльораз прєклонєл своєй колєна и побожєло ше моїлєл Христу Царє — як главному Лікарєви душєвнїх хорєтох.

Лєм двї шматї. Турєцка владє парєдєсла, же жєни можу мац у єднїм року лєм 2 шматї — єдни за лєто, другї за жиму.

А кельо ше у нас троши на шматї, особєно прє дзєвїки! Грїх то вєлькї и шалєнство. Нє постава дзєвїка красна по гадзєвїнїх шматєх, алє по добрим роауму и добрим шерцу. Дзє того нєст, там имати вєдза до пропасцї.

ФЕЛЬТОН

О ПОШТИ.

У нєшкайших часох пошта країнє функционує, правда, даме писемко чи пенєжї, лєбо пак, даме марку, заплацимє малєнку таксу, напишємє, кому посїламе, и за дзєнь-два, писмо, чи пенєжї, цо змє послали, придзє на мєсто, до того, кому змє послали. Нєшка зато так идє пошта фришко, бо поштовї штациї су густо розшати, скоро у каждїм залєс єст поштози уряд, а найважнїйше, же шицки поштовї посилки (писма, обичнї пенєжнї писма, паки) можї жєлєзницї-гайзїбан.

Но у давнїх часох було иньшак. Тєди жєлєзницї нє було. И поштовє посилки ишли барз помали. Перша

пошта, о котрєй зна исторїя, була zorganizована у персєкєй державї. То було 600 рокї прєд Исусом Христом. Ксєнофонт, грєчєски писмєник приповєда, же Кир, тогдашнї цар персїи, так ушорєл пошту у своєй державї, же на цалїм простору у державї мал порєзставлюванїх людєх на коньох, єдєн од другогò оддалєни на дзєнь драги на коньох, и так вони давали вїстї и прєлошєли писма до памїснїкох у разнїх странах державї.

Слїчно була организова на пошта у Римлянох. Юлий Цєзар, вєлькї римскї полководєц а познїйши цар так исто мал курїєрох на коньох, по котрих посїлал вїстї и писма з Британїї до Риму. Єдно його писмо

послєно з Британїї до Риму ишло такїм способом 26 днї, а другє 28. Алє тогдє пошта була лєм за державнї стварї. Приватнї людє посїлали по окремнїх посланцох.

Першу пошту за приватнїх людєх заведєл римскї цар Диоклєциян у III. вїку по И. Христу.

У 12. столїтїю мал так звапу „експрєсс“ пошту татарскї цар Джингисхан. Таку исту пошту заведєли Американцї у 19. вїку поцрєко цалогò америкогò континєнту. Тогдє „експрєсс“ пошта состоєла ше у тим, же на ровнїх одадєньох од сєбє були поставєли людє з коньми вшє готовї до драги. И вони фришко бєгали од штациї до штациї и предавали з рук до рук пошту. Но оплєта була досєд драга, писмо коштало пєйц долари.

Алє правдива поштовє систєма zorganizована аж у 14. вїку по Христу у Францїї, а у Англїї аж у 17. вїку, так исто у Америкї.

До 1847. р. трєба було за каждє писмо, котрє хто посїлал, плацити на прєдок, а так исто плацєл и тот, цо тогдє писмо приял. Аж року 1847. настали поштовє марки. А од 1883. р. прєстало ше плацити за доставу (принєшєнє) писмох до дому. Тоту оплєту порєховано до маркох. К.

ишцїи

Драга до Америкї.

У варошу впацїи людє ходза — нє чудо. Яко, перши гадзє, ма шєднєц на лєдо. Слєшко пригнєва, а на морю ані гарєпанц бурї — шицко мирнє, лєм по варошу людє ходза. Дасєдєн рїбар ше пуцїи на чамцу

Міжнародний конгрес на честь Христу Царю — буде ще отримовано од 20—23. октобра у Аугсбургу. На тим конгресу буду тримає бешеди німецьки, французьки, голандьки, таліянськи, славенськи і других народох предавачи.

Просвіта у Словацях. Словаки маю друштво са Вайтєха, подобно як браца Хорвати друштво са Бровима. Друштво са Вайтєха мало у прешлим року 68.658 членох. За тото друштво роби найпожертвовнейше шицки католицьки священїци Словаки, а исто так и шицки интелігентни Словаки. Каждый священїк и каждый интелігент

трима за найвекшу свою честь: буц поворенком и абера членом за тото друштво. Так муши буц и при нас. Каждый священїк, учитель, каждый интелігент муши тримає за свою найвекшу народну честь, да помага, да розширює Руски Новини, да абера предплату, да роби, цо лєм може, да нам Руски Новини жиє и да ше розвиваю.

Зос Р. Н. П. Д.

Чесни гвада п. Андри Сабоя з Керестура даровав на фонд „Рус. Новини“ 100 дук. Сердечне подякованє. На многая!

Мудри виреченя и нар. присловки.

(Полберал Ц. В.)

За правду ше шицки бора, а обачно ше гнїваю на неї.

Лєм на кладбищу прави мїр и злого.

Народ такн як одук у лєше. Лєм то цазад дїрма, цо до нї го закрича.

Шмерц мїра — то живот войнц; шмерц лїбан — то покренєнє мїра.

Увреду чловека скорей забудзе як сирєвоцку.

Презрєв вєцей акаю, як похвалїт.

Хвалу каждый може за пенєж купиц, а же би людзе завизвали то треба заслужит.

На кельо помалїши ми ходїмє — на тельо фрішє врем одходїш.

Златн чловека рїдїш, як алато.

Вельо гутори тот, хто на час слуха.

Кєд сєдїш пановац, лауч ше служит.

Вєкин ши, кєд ше малим будєш тримає.

И збодїш вилїах (кукавица) пред шибєнїцу.

Хто врама марнує и пенєж на за нї го.

Мудри ше чловека на цузи рахунок вєдєл.

Хто ма вельо — шицко сєд.

Чїога главу ламає над тим од чого цє глава заболї.

Вєцей з разумом, як з бєшєду.

И тисяч вельо зос нїчого.

Вєцей лїкає — вєцей хори.

Вельо свин бєжа за свиним матарцом.

Власни вини найскорей абачимє на других.

И на простей драги мож зрїшо ходїш.

Хто вельо гутори, не вєнє вельо зна.

О здравю найвєцей гутори хори людє.

Вельо хїжа з малих цєлох збудована.

до страшного Окєану, да лапа риби, бо госпох, цо пойду до Америки вєт коло 50.000 души. Жадає людзе заробиц пенєжи у жєми злата — у Америци. Коло цоладня ше почала польнїц єдна вєлька ладя з людзми. До тей ладї вошол и наш газда Янко. Ладя ше помалї рушєла до далєкєй Америки. Газда Янко не шїл заробиц себе за живот, але да видїи свойого оца и машєр, хтори там уж дас 30 роки.

Ладя ше трєсла досц, зато ше вєлї особи похорєли, па и газда Янко. Людє хори, єдло подлє, а колєнери неспрєтнї — же вшє юху давєдєн пилєс Янкови на хрибєт.

Кєдношєлї панїтєлї, вїчєра вєчєр, єдєн кєлнєр висипал Янкови на главу єдну цолну миску и вєц пуцєл миску, хтора тиж снєдла

Янкови на главу и розбїла себе, и Йому главу.

Вїтри дулї неспрєтєно, слунко слабє грєє а ладя слаба, па ше каждый бої, же ше дораз затої.

Ишли так днї за днїми и прєшол єдєн рїдєнї тої нещєстного путованя на страшним окєану. Слунко уж барє мало грало, бо то була жїма, а бурї каждый дєнє.

Єдного днє буря дула цо год могла, ладю руцала з бока на бок, а слунко ше не видєло, абє дїмуркаюци патрєло, да видїи, хто надвлада; ладя, чи тота буря зоз воду страшного окєану. Матрови уларлї шицки свойо сили да зачуваю ладю од потопа. Буря бєшнєла вшє баржєй яїод лєв, кєтри свой плен, не може достає зошїцким до свойх цавурах. Алє даржє людзе у ладї хори, а газдоє Ян-

Цо то католицька акция?

На недавно отриманєй схацки нїмєцких католицьох у Маїдєбургу тримал домаїнїй владїка др. Клеїн бєшєду, у тей бєшєди так гуторєл: „Католицька Акция то лятєраки Апостолат:

1) Апостолат зложєнєх руку на свєту молитву,

2) апостолат доброго приклату,

3) апостолат доброго слова, добрей бєшєди,

4) апостолат добрых повинох и добрых кїшїкох и

5) апостолат жертволюбїи.

Права християнє католицьки муна паклє:

1) пред шицким вельо нє модїц,

2) прикладнє жиє у фамелиїох и у явним живєцє,

3) виру проновїдає словом и дїлом,

4) розширїє вєлї добри новини и кїшїки и

5) за добри єтварї радєсно допрївношїц и найвєкшї жертви.

Католицька Акция то вєлька католицька роботлївєсц.

Най читатєлє наших Руских Новїнох вєльораз прєчитаю тоти кратки слова, най вельо о нїх роздумую, най ше их у живєцє тримаю, да цо скорей покромїи и наша єпархия напредок як живи члєн Католицькєй Акциї, котра ше по розказу Всєлєньского Архїсрєя ма шїрїц по цалим швєцє, и шицких християнох вєдно сєдїнїц!

Вшєлїячина.

За кельо ше жїтєлєство на швєцє повєкїна у єдним днїю? Род чловецєски нє на цалим швєцє од початку 19-ого столїтїи двараз увєзїшє: тєдї було на швєцє 900.000.000 людєох, а нєшкїх сєг 1.912.000.000. Зос того ше видїи, як ше прємєнїл англїйскї учєняк Малтус (Malthus), кєтри рахєвал, же у нєшкїйшїм часу, будєє на швєцє уж 20.000.000.000 людєох. Кєд би ше людзе од тєраз гїк мїжєли як и до тєраз, вєцїка би за 120 роки знова було двараз тєлє людєох на швєцє як нєшкї — а кєдє року 2.200 було би на швєцє дас 8.000.000.000 людєох, а то є тєлє, кельо би жєм могла у нєшкїйшїх обєстїїнох прєхрєнїц. С того дїхєдїи, же чїсєлє родєнїкх надїкнєє чїсєлє умартїкх за 50.000 на дєнє, то є род чловецєски нє каждый днє увєкїна за 50.000 людєох.

Держава бєж — крємпльох. Крємплїк, як нам є познато, служї вєлїм и вєлїм людєом як глєвнє єдло. Хєч то так, крємплїк нє єдїнє держави, у кєтрєй нє лєм же нєт крємплї, але и лєдєє анї вєсєц сєдїлї. Тота чудна — бєжкрємпльєва — держава то є наша сїмєдє Албания. У Албаниї уж вєцїє раз попробєвали увєсєц сєдїлїє крємпльєх, але Албаниї нїгдє не сєдїлї прївїзїц до того. Як цо у Нємєцкєй и у Францускєй мушєли сїловєцї людєох да сєдїлї крємплї, так, єтє, ма и нєвєспрєглєшєнї Албанскї крємплї. Акмєд Зєгу нагєцу, да зрєбї гїч єднє „вєлїкє“ єдлє, и да попрїсїлєє Албанцєх сєдїлїє крємплїє, кєд по нїмїлєк, а то зос стрєжїма закєнєми и бїлїєтєтєми, як то було давєдїи прї Нємцєх и Францєзєх.

Малток у сїамї наша аїлїция у полєскїм палєцє Сєнєвєц. Ту бївала жєбранєца Кїлїза Кєбєлєц, котра од глєду уж умєрала. Кєд бєбу єдєлїи до нїлїтєлїю, нємїлї у сїамї 500.000 дїнари у стрїблє и 1.673 зєларї у злату.

Чуднї спомєнїк. На єстрєву Куба (Америка) поствєлїи жїтєлє спомєнїк єднєй мїшї, котра ил прєз даскєлє рїкєми у нїчтєжєлє вєлїкї полє цукрового паду. Мєсто паду жїтєлє почали сєдїлї євєц а найвєкєй дєлєн и кафє. Нєнєка кєлї гїт крєй бєгати а жїтєлє дїєкує тєй мїшї, же их научєла гєдєвати.

Адвокєт в дєцкєм на руцєх прїшєл до суду у Брїсєлю и брєвєл вєгє засїдєствє. Шїтїрїчнє дєцкє так врєшєлє, кєд адвокєт трїмєл своє бєшєцу, же ше видєлє як дє вєнє шицкє розумї. Судїї вєж уж сїєлї єдсудїїц на касєн дєцкє, бо их руплєл вєгє плач. Кєд прєпатрєлї дєцкє, прєпївєдчєлї шє, же дєцкє плакєло прєгє, же го адвокєт нїлїл, кєд трєбалє да плачє.

Зявїсєко на нєбє обачєлє шє у Вїлїнї. То була огнєна жєснє-бєлава кулї з дїлїтїм шїмїлїцїм хвєстєм. Зявїсєко трїлєло гєдєвїку и полє.

Єнєст Тїмєко, гїмн.

мїрїи.

